
Informe sobre el Decret de desplegament de la Llei de Patrimoni

Arbori

Autor: Css. Jurídica
Aprovació: Ple, 26 març 2018

ANTECEDENTS

El Consell Valencià de Cultura ha insistit repetidament en la importància del patrimoni arbori, i en la necessitat d'arbitrar actuacions per a la seua conservació. Ja en 2005 va elaborar l'Informe *Sobre l'avantprojecte de Llei de Patrimoni arbori monumental*, on recomanava tramitar el projecte de llei amb urgència, i elevava una sèrie de propostes com a aportacions al text.

Posteriorment, en un ple celebrat el 26 d'abril a Guadassuar, el CVC va aprovar un informe titulat *Consideracions sobre l'aplicació de la Llei 4/2006 de la Generalitat Valenciana*, de Patrimoni Arbori.

L'informe manifestava la nostra satisfacció per l'aprovació de la llei, la qual, déiem, «tenia per objecte garantir la protecció, la conservació, la difusió, el foment, la investigació i el creixement del patrimoni arbori monumental valencià, considerant com a patrimoni arbori monumental el conjunt d'arbres que pels seues característiques botàniques de monumentalitat o per circumstàncies extraordinàries d'edat, dimensions o altres fets de característiques històriques, culturals, científiques, d'oci o ambientals, foren mereixedors de protecció».

Més avant, l'informe lamentava la falta de compliment d'algunes entitats:

«En el moment actual hem de fer constar, però, que és de domini públic que continuen produint-se atemptats contra el patrimoni arbori, i que el compliment i el coneixement de la Llei no s'han generalitzat, fins al punt que hi ha ajuntaments que ignoren els seues competències i obligacions en la matèria.»

I conclouïa:

«Per tot això, el Consell Valencià de Cultura recomana la represa de les actuacions i les previsions de la llei esmentada de protecció del patrimoni arbori, una major informació i divulgació del seu contingut en els àmbits autonòmic i municipal, la divulgació dels actuacions de protecció efectuades, i que la comissió consultiva avalue l'estat de compliment de la llei i els actuacions practicades. I recomanem la coordinació dels diverses entitats públiques per a preveure i evitar els incendis forestals que tan negativament afecten el medi ambient i el nostre patrimoni arbori.»

I és que els incendis forestals han sigut motiu de preocupació per al Consell Valencià de Cultura des de fa una quinzena d'anys. Baste citar, en este sentit, el nostre primer informe

respecte d'això, *Estudi per a evitar o minimitzar els incendis forestals* (2004), que va ser editat en forma de fullet; les *Jornades sobre la Prevenció d'Incendis Forestals* (2006); el concurs literari i d'il·lustració sobre incendis forestals que convocarem en 2007 per a alumnes d'ESO i Batxillerat; la *Jornada sobre incendis forestals. Noves aportacions* (22-X-2012), els treballs de la qual també van ser editats, i els molts informes, comunicats i declaracions que hem emés.

Convé recordar la nostra passió per les oliveres, en particular les multicentenàries, de les quals n'hi ha més de quatre mil en les diverses comarques olivereres valencianes, plasmada en nombroses compareixences, en diversos comunicats i en la concessió en 2009 de la nostra medalla de plata a les cooperatives oleícoles.

Hem dedicat també informes nombrosos a parcs i jardins, com els Jardins del Real o Vivers (2007), l'Albereda (2007), la Glorieta i el Parterre (2007), els jardins de Monforte (2009), tots ells a València, i el Parc Ribalta de Castelló (2007), suggerint millores de manteniment o demanant que es declararen BIC, en forma de Lloc Històric. En el mateix sentit, hem dedicat un informe als Palmerars d'Eix, Oriola i Alacant (2008), i a la lluita contra el morrut roig.

Durant estos anys sempre hem trobat informació i ajuda per part dels experts. No obstant això, a vegades ens hem topat amb la indiferència d'algunes entitats, que no valoraven prou la importància dels arbres des del punt de vista ambiental, urbà, estètic o de mera empatia. Per fortuna, eixa tendència pareix haver canviat, i creiem detectar una nova sensibilitat, a la qual potser no siga aliena la creixent evidència del canvi climàtic i de la nostra íntima dependència de la naturalesa.

Cal mencionar que el CVC té un membre en la Comissió consultiva d'avaluació i seguiment de la protecció i conservació del patrimoni arbori de la Comunitat Valenciana, que en l'actualitat és Vicente Muñoz Puelles. Esta comissió, que va ser constituïda el 18 de juny de 2014 i es reuneix per llei almenys una vegada a l'any, ha elaborat el decret de desplegament de la llei que és objecte d'este informe.

Per a la redacció i l'aclariment d'alguns punts, la Comissió Jurídica ha comptat amb la compareixença d'Antoni Marzo i Pastor, director general de Medi Natural i d'Avaluació Ambiental, i de Ricardo Barberá Soriano, tècnic del departament, que van informar el 15 de gener de 2018.

EL CIEF

El projecte de decret estableix que el centre gestor previst en l'article 12 de la Llei 4/2006 serà el que corresponga segons el reglament orgànic i funcional de la Conselleria amb competències en medi ambient.

El Reglament orgànic i funcional de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural assigna les tasques de conservació i gestió del Patrimoni Arbori

Monumental al Centre per a la investigació i experimentació forestal (CIEF), adscrit a la Direcció General de Medi Natural i d'Avaluació Ambiental.

El CIEF es va crear en 2005 sobre l'estructura anterior del Banc de Llavors, que data de 1993, amb noves atribucions i personal. Més tard va adquirir les característiques de centre gestor. En l'actualitat és un departament de caràcter horitzontal per al desenvolupament de projectes d'I+D+I, que presta suport als diferents servicis de la Direcció General. En les seues instal·lacions es troben també un Banc de Llavors Forestals i el viver central.

En l'actualitat, l'equip de personal que es dedica a l'arbratge monumental està compost per un director tècnic, dos tècnics, dos escaladors-arboricultors i dos operaris auxiliars.

Les seues línies de treball són:

- 1) L'inventari, la caracterització i l'avaluació d'exemplars susceptibles de ser protegits.
- 2) La Gestió del Catàleg valencià d'Arbres Monumentals i Singulares. Creat per l'Ordre 22/2012 de la Conselleria d'Infraestructures, Territori i Medi Ambient, el catàleg inclou en l'actualitat 1503 exemplars.
- 3) El seguiment de l'estat de conservació dels exemplars catalogats.
- 4) La planificació d'accions de conservació quan són necessàries (podes, compensació del port, instal·lació d'ajudes mecàniques, sanejament, etc.)
- 5) L'assessorament i l'assistència tècnica als municipis i als particulars.
- 6) La redacció d'informes sobre obres en l'entorn de l'exemplar o els exemplars danyats que poden suposar un risc per a béns o persones.
- 7) La proposta d'infraaccions i expedients sancionadors
- 8) L'organització de jornades de divulgació del valor dels arbres monumentals
- 9) La participació en tasques d'investigació per a determinar l'edat i les taxes de creixement.
- 10) La recopilació de material i fons documentals que puguen servir d'ajuda als estudis dendrològics.

EL PROJECTE DE DECRET DE DESPLEGAMENT DE LA LLEI

La Llei 4/2006, de 19 de maig, de la Generalitat, de Patrimoni Arbori Monumental de la Comunitat Valenciana, va ser una llei pionera i continua sent un referent, no sols a nivell nacional, sinó fins i tot europeu. Va establir un marc legislatiu propi per a la protecció i gestió del nostre patrimoni arbori, i va ajudar a aconseguir una protecció eficaç de molts dels nostres arbres monumentals.

Transcorreguts més de deu anys, i tal com explica el propi projecte de decret, l'absència de desplegament normatiu de la llei ha motivat la no implementació de determinades disposicions, i s'han suscitat dubtes sobre la interpretació d'alguns conceptes, cosa que ha dificultat la gestió del patrimoni arbori monumental i el seu creixement, problemes que es pretenen resoldre amb la tramitació de la norma present».

No és que la Llei 4/2006 haja quedat antiquada, sinó que és perfectible, tal com la pròpia llei preveia en la disposició final primera, que facultava el Consell per a dictar totes les disposicions que reglamentàries foren necessàries per a aplicar-la i desplegar-la.

El decret té onze articles, una disposició addicional, dues disposicions finals i tres annexos. S'aplica a tots els arbres i arbredes, tant d'espècies autòctones com al·lòctones, açò és no natives, «que radiquen en el territori de la Comunitat Valenciana i les característiques botàniques de monumentalitat o circumstàncies extraordinàries d'edat, port o altres tipus d'esdeveniments històrics, culturals, científics, de recreació o ambientals lligats a ells i al seu llegat els faça mereixedors de protecció i conservació.»

Per seguretat jurídica s'introdueix un breu lèxic, que defineix el concepte d'arbre o exemplar arbori com «qualsevol exemplar d'una planta superior, tant angiosperma com gimnosperma, que posseïska un o més troncs prou diferenciats. Inclou, així mateix, els arbres de creixement horitzontal o rèptil, les palmeres, determinats arbustos, els exemplars de troncs gruixuts de lianes o plantes enfiladores, i als conjunts d'exemplars que comparteixen l'espai i l'estructura que són propis d'un sol exemplar», amb el que es millora el concepte d'«arbori» que definia la llei. S'expliquen també els significats de conjunt arbori, arbreda i coeficient de monumentalitat.

L'article tercer del decret es refereix a la protecció expressa de la Generalitat, que estableix la diferència entre arbres i arbredes monumentals i arbres i arbredes singulars, la qual cosa vindria a ser, en certa manera, una diferenciació entre exemplars excel·lents i exemplars notables. Als efectes de definir el caràcter excepcional o notable dels exemplars basant-se en les dimensions, edat o coeficient de monumentalitat, s'estableixen, amb caràcter general, uns criteris que s'indiquen en un annex de caràcter tècnic.

Altres articles es refereixen a les arbredes protegides; als entorns de protecció d'arbres i arbredes; al procediment requerit per a la protegir-los expressament; a la inclusió en el Catàleg dels arbres i arbredes monumentals d'interés local; a la possible descatalogació d'arbredes i arbres protegits per desaparició o mort; al Centre Gestor del Patrimoni Arbori Monumental de la Comunitat Valenciana, que s'encarregarà de la gestió del catàleg i serà l'actual Centre per a la Investigació i Experimentació Forestal (CIEF); a l'Autorització d'actuacions de conservació i aprofitament en arbres i arbredes; i a l'alçament excepcional de les prohibicions i a l'autorització requerida per a efectuar determinades obres en l'exterior d'edificis o en el subsòl, o que impliquen moviment de terres.

La disposició addicional final explica que «l'aplicació i el desplegament d'este decret no podrà tindre cap incidència en la dotació dels capítols de despesa assignats a la conselleria competent en matèria de medi ambient, i, en tot cas, haurà de ser atés amb els mitjans personals i materials de la mencionada conselleria ».

Les disposicions finals es refereixen a l'habilitació normativa i a l'entrada en vigor del decret. Els annexos, clarament tècnics, estableixen uns criteris generals basats en dimensions, edat o

coeficient de monumentalitat, l'estimació de l'entorn de protecció dels arbres o exemplars arboris i les dades que han de recopilar-se per a cada arbre o arbreda.

En síntesi, el projecte de decret de desplegament de la llei 4/2006 determina les condicions en què un conjunt arbori pot convertir-se en arbreda monumental, defineix el coeficient de monumentalitat i estableix una fórmula per a calcular-ho que integra paràmetres relatius a la grandària, l'edat, el port, el valor històric i cultural, el valor científic, el valor ambiental i el recreatiu. A més, determina l'entorn de protecció dels arbres i arbredes monumentals, crea un procediment per a la protecció expressa i estableix el centre gestor.

OBSERVACIONS SOBRE L'ARTICULAT DEL DECRET

Respecte a l'articulat, realitzem les consideracions següents:

- Art. 6. Podria substituir-se "propietari o propietaris" per "propietat" a fi de complir amb els criteris actuals de llenguatge no sexista.
- Art. 10. Es considera d'especial rellevància este article, que regula l'autorització d'actuacions de conservació i aprofitaments, que raonablement han de ser compatibles amb la protecció adequada.
- Art. 11. Resulta molt oportuna la distinció que este article conté en relació amb la qualificació de sòls urbanitzables o urbans i les competències que per a estos últims s'atorguen als ajuntaments, sense perjuí de l'autorització administrativa de la conselleria competent en la matèria, sempre preceptiva.

En relació als ANNEXOS:

- Annex **I**. El coeficient de monumentalitat, establert en l'apartat 3 d'este annex, és fonamental per a establir amb rigor i objectivitat les característiques que ha de reunir un bé arbori per a la seua protecció.
No obstant això, la variable V de la fórmula proposada ($Cm = 0,17 Vf_1 + 0,17 Vf_2 + 0,08 Vf_3 + 0,33 Vf_4 + 0,17 Vf_5 + 0,04 Vf_6 + 0,04 Vf_7$), on Cm és el coeficient de monumentalitat, i f_i representa cada un dels factors que han de tindre's en compte [f_1 , grandària; f_2 , edat; f_3 , port; f_4 , historicocultural; f_5 , científic; f_6 , ambiental; f_7 , recreatiu], que és la més rellevant i té una escala de l'1 al 4 (1, valor escàs; 2, valor mitjà; 3, valor notable, i 4, valor extraordinari), no té consideracions que permeten establir eixos valors amb major exactitud. Entenem que convindria precisar eixos valors.
D'altra banda, l'anotació relativa a l'estimació del perímetre de tronc o alternativament de l'alçada, seguint el mètode proposat per la FAO (Programa d'Avaluació dels Recursos Forestals – Document de treball 94/S de la FAO, Apèndix 5.2. Mesurament de l'alçada i el diàmetre dels arbres), remet a l'enllaç: <http://www.fao.org/docrep/008/ae578s/AE578S06.htm>, on s'inclouen, a més de l'Apèndix 5.2, altres apèndixs referents a aspectes molt variats, la qual cosa podria

causar una certa confusió. Seria convenient, per a aconseguir la claredat, una explicació més detallada o la substitució de l'enllaç.

- Annex **III**. Igual que en l'art. 6, creiem que convindria substituir en els apartats 1.e i 2.d "propietari o propietaris" per "propietat", a fi de complir amb els criteris actuals de llenguatge no sexista.

CONSIDERACIÓ COMPLEMENTÀRIA:

Cabria establir, com a Disposició Addicional, que els continguts reguladors d'este Decret tingueren caràcter vinculant per a les Normes Urbanístiques dels diferents documents de plantejament urbanístic i territorial vigents o per redactar, excepte justificació excepcional prou raonada.

CONCLUSIONS

- 1) El Consell Valencià de Cultura manifesta, una vegada més, la seua preocupació per la conservació dels arbres, no sols com a figures ornamentals o d'interés paisatgístic, i pel seu paper en l'agricultura i en la indústria, sinó també per la seua importància cultural i el seu gran protagonisme en relació amb el canvi global.
- 2) Instem que, en la redacció definitiva del Decret, es tinguen en comptes les observacions indicades en l'articulat.
- 3) El CVC felicita els redactors del decret de desplegament de la Llei de Patrimoni Arbore, i confia en que, una vegada aprovat, contribueixca a una millor gestió i protecció del nostre patrimoni arbore monumental.
- 4) Així mateix, encoratja les institucions a de continuar vetllant per la protecció eficaç dels nostres arbres i arbredes, i el Centre per a la investigació i experimentació forestal (CIEF) a continuar estudiant i investigant per a créixer i millorar el patrimoni arbore.
- 5) Recomanem una major informació i divulgació de les actuacions de protecció efectuades, perquè el conjunt de la societat en tinga un millor coneixement i siga conscient del paper decisiu dels arbres en la conservació del medi ambient.

L'informe s'enviarà segons el protocol habitual i als compareixents.